

1 MEJE ZNANEGA SVETA SE RAZŠIRIJO

Evropejci so iskali pomorsko pot v Indijo

1.

a) »Z barvitimi zrni so izboljšali okus hrane, uporabljali pa so jih tudi v druge namene, na primer za izdelavo parfumov, konzerviranje mesa, pripravo mazil /.../. V nekem trenutku v letu 1300 je bil muškadni orešček vreden več kot zlato. Za približno pol kilograma muškatnega oreščka je bilo potrebno plačati vrednost sedmih dobro rejenih volov. /.../ Poper je bil tako cenjen, da so ga uporabljali kot plačilno sredstvo za plačevanje najemnin.«

(Vir: Heather Whipps, How the Spice Trade Changed the World, www.livescience.com/7495-spice-trade-changed-world.html, 12. 5. 2008)

b) Začimbe so bile cenjene, ker so prihajale od daleč in so bile redke, težko dostopne in drage.

c) Po kopnem do vzhodnega Sredozemskega morja, nato pa po morju do Italije in od tam naprej po Evropi.

2.

	Novi navigacijski inštrumenti
	Nove, hitrejše ladje (karavele)
	Natančnejši zemljevidi
	Finančna podpora vladarjev

- Karavele so bile hitrejše in vzdržljivejše od drugih ladij.

»OREHEK«

V novih ozemljih so vladarji videli vir bogastva za svoje države. Verjeli so tudi, da se bo z novimi ozemlji moč njihove države povečala.

Doba geografskih odkritij

1. a) Vasco da Gama/Indija (1499), Magellan/pot okoli sveta (1519–22), Kolumb/Amerika (1492), pakt v Tordesillasu (1494).

b) Kolumb/Amerika (1492).

2. a)

IME POMORŠČAKA/RAZISKOVALCA	ČAS	KAM JE PRIPLUL?
-----------------------------	-----	-----------------

Cabot	1497–98	Obale Severne Amerike
Vasco da Gama	1497–98	Indija
Amerigo Vespucci	1499–1501	Obale Južne Amerike
Ferdinand Magellan	1519–22	Prvo potovanje okoli sveta
Hernando Cortes	1519–20	Odkritje Mehika
Cartier	1534	Plovba do Severne Amerike
Francis Drake	1577–80	pot okoli sveta

b) Severna Amerika → Južna Amerika → **NOVI SVET**

c) Označujeta razdelitev ozemlja med Španijo in Portugalsko po podpisu pogodbe v Tordesillasu leta 1494. Ozemlje zahodno od 46. poldnevnikar je dobila Španija, vzhodno pa Portugalska.

»OREHEK«

Krištof Kolumb se je na pot odpravil leta 1492, Vasco da Gama pa leta 1498. Kolumb je priplul na Bahame, da Gama pa v Indijo. Kolumb je iz Srednje Amerike s seboj v Evropo pripeljal nove rastline in živali ter nekaj staroselcev. Da Gama je iz Indije s seboj pripeljal drage kamne, svilo, začimbe ...
/Utemeljitev, kdo je bil uspešnejši – individualna presoja učencev./

3. a) »Kolumbovi vojaki so ob vsakem pristanku na novem otoku ubijali in zasušnjevali. /.../ Kolumb je organiziral težko oboroženo skupino več sto mož, /.../. Moške so divjali čez ozemlje in pri tem ubili tisoče bolnih in neoboroženih staroselcev.«

(Vir: David E. Stannard, *American Holocaust: The Conquest of the New World*, Oxford University Press, Oxford, 1993)

b) Španski vojaki so bili bolj organizirani in oboroženi ter pripravljeni na boj.

4. a)

palača tempelj observatorij

b) Templji in palače so služile verskim namenom, observatoriji pa astronomiji (opazovanju neba, zvezd).

c) **1:** VLADAR – vodil je državo in odločal o vsem, pri tem so mu pomagali vojaki in duhovščina; **2:** TRGOVCI, OBRITNIKI – trgovci-trgovali so s soljo, perjem, medom, tkaninami; obrtniki-izdelovali so razne izdelke; **3:** KMETJE – obdelovali so polja.

Posledice geografskih odkritij

1. a) »/.../ Kot sužnji narave so necivilizirani, barbarski in nečloveški Indijanci zavrnil, da bi sprejeli oblast tistih [Špancev], ki so bolj civilizirani in močnejši od njih. Zaradi tega Špancem, /.../, ne ostane drugo, kot da proti Indijancem nastopijo z vojno.«

(Povzeto po: Bonar Ludwig Hernandez, *The Las Casas-Sepúlveda Controversy: 1550–1551*, dostopno na: https://history.sfsu.edu/sites/default/files/images/2001_Bonar%20Ludwig%20Hernandez.pdf, 20.6.2019)

- b) Zaničevalen, imeli so jih za manj vredne, neizobražene, divje ...
- c) Število staroselcev se je v enem stoletju zelo močno zmanjšalo.
- č) Nove bolezni, spopadi s Španci ...
- d) S krščansko vero sta se širila španski jezik in evropska kultura (navade ...).

2. Iz Amerike v Evropo: buče, koruza, ananas, krompir, fižol, paprika, paradižnik, puran ...

Iz Evrope v Ameriko: žita, kava, limone, čebele, grozdje, čebula, govedo, pujsi, konji, bolezni ...

3. a) Kruto; sužnje so pretepali, zaničevali ...

b) Sužnji so delali na plantažah sladkorja, kave, tobaka in bombaža ter v rudnikih. Lastniki so z njimi pogosto ravnali nasilno. Živel so v preprostih kolibah. Svojo kulturo so ohranjali s plesom, petjem in preko zgodb.

4.

POSLEDICE	ZA EVROPO	ZA AMERIKO
Politične	Širjenje politične moči na ozemlje Amerike, pridobivanje novih kolonij in vzpon novih evropskih sil ...	Propad staroselskih držav, izguba njihove samostojnosti.
Družbene	Okrepitev meščanstva, predvsem trgovcev.	Propad tradicionalnega načina življenja ameriških civilizacij, prihod črnih sužnjev iz Afrike, spreminjanje rasne sestave ter mešanje ras ...
Gospodarske	Novi pridelki, širjenje gospodarstva na ameriška tla (Evropejci so bili lastniki rudnikov, plantaž ...), pritek kapitala s trgovino ...	Vpeljani so bili novi načini kmetovanja (npr. plantažno gospodarstvo), domače gospodarstvo je propadlo.
Kulturne	Širjenje (geografskih) znanj, napredek znanosti, novi izumi.	Širjenje krščanstva in evropeizacija ameriških staroselcev.

»OREHEK«

Množičen odliv prebivalstva, ki je bil odpeljan v suženjstvo, je prizadel mnoga afriška plemena. Glavne posledice trgovine s sužnji za afriške države so bile družbena in etnična razdrobljenost, politična nestabilnost ter oslabitev afriških držav.

»OREHEK«

Središče humanizma na Slovenskem je bila ljubljanska škofija. Slovenski humanisti so bili zelo izobraženi. Delali so kot diplomati, prevajalci, škofje ... Opravljali so pomembne službe, kjer so si lahko širili svoje znanje.

Renesansa

1. V obdobju renesanse so ponovno oživali elementi antične kulture, zato za to obdobje uporabljamo izraz preporod.

2. Umetniška dela so bila realistična / umetniki so slavili človeško telo / priljubljeni so bili kipi / prevladovali so verski motivi / razvile so se nove tehnike slikarstva ...

3.

kupola

oboki

stebri

Bazilika sv. Petra v Vatikanu

»OREHEK«

Leonardo da Vinci je deloval v Italiji v drugi polovici 15. stoletja. Deloval je tako na področju slikarstva (njegovo najbolj znano delo je slika Mona Lize) kot tudi na področji inženirstva (ustvaril je načrte za letala, helikopterje, različne vojaške naprave ...).

4. SLIKARSTVO:

- Umetniki so upodabljali biblijske osebe in zgodbe ter portrete članov bogatih meščanskih družin.
- Uporabljali so oljne barve in izumili novo tehniko slikanja – perspektivo.

KIPARSTVO:

- Kipe so upodabljali zelo realistično.
- Upodabljali so verske motive kot tudi pomembne politične osebnosti.

5. Glavno sporočilo freske je, da so vsi ljudje, ne glede na njihov stan, ob smrti enaki.

6. Giovanni Boccaccio – Dekameron; Niccolo Machiavelli – Vlada; Miguel de Cervantes – Don Kihot, William Shakespeare – Romeo in Julija.

UTRJUJEM SVOJE ZNANJE

Ponovim

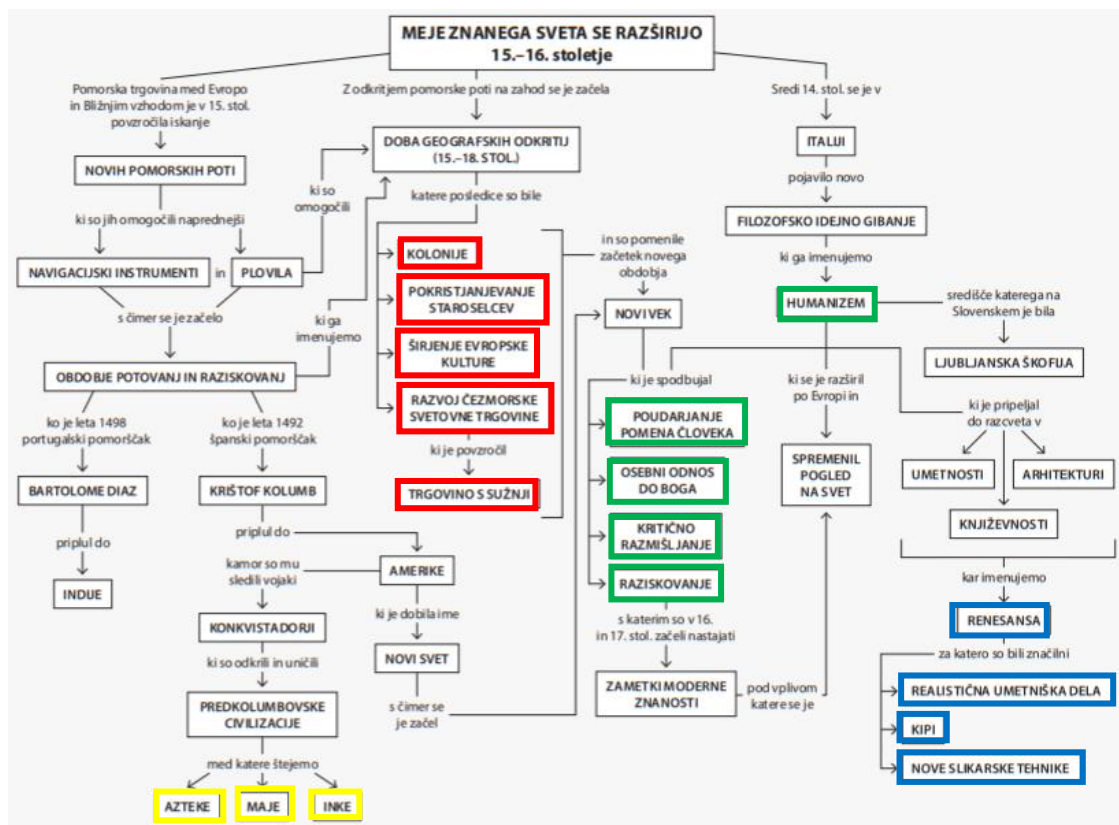
1. V 14. stoletju so ljudje poznali Evropo, Bližnji Vzhod, severno Afriko. Po dobi geografskih odkritij se je njihovo poznavanje sveta razširilo na Ameriko, obale vse Afrike ter Azijo. Poznali so tudi veliko več pomorskih poti po svetovnih oceanih.
2. Konkvistadorji so bili vojaki raziskovalci, ki so vodili odprave v Novem svetu. Pri raziskovanju jih je gnala predvsem želja po bogastvu. Odkrili so ameriške staroselske civilizacije in so bili odgovorni za propad njihovih imperijev.
3. Z vojaškega vidika osvojitve inkovske in azteške države za Špance ni bil ravno velik dosežek, saj so bili španski vojaki veliko bolj oboroženi in pripravljeni na spopad. Z gospodarskega vidika pa je bil za Špance to velik dosežek, saj so si pridobili veliko novega ozemlja in vse bogastvo (npr. zlato, srebro) na njem.
4. Čezmorska svetovna trgovina je povezovala Evropo, Azijo, Afriko in Ameriko. Iz Afrike v Ameriko so evropski trgovci vozili sužnje, iz Amerike v Evropo surovine, iz Evrope v Ameriko pa končne izdelke. Mnogim evropskim trgovcem je čezmorska trgovina prinesla veliko bogastvo.
5. Posledice geografskih odkritij so: ustanavljanje novih kolonij v Novem svetu, uničenje staroselskih imperijev, širjenje krščanstva in evropskega načina življenja v Novem svetu, izmenjava blaga in rojstvo svetovne trgovine, razvoj plantažnega gospodarstva ter trgovina s sužnji.
6. Heliocentrični sistem, mikroskop, napredek na področju medicine in kartografije, izum tiska.
7. Renesansa pomeni preporod, saj so se umetniki vrnili k značilnostim antične umetnosti. Za renesanso so bile značilne realistične upodobitve. Kot motivi so prevladovali biblijski motivi in portreti bogatih meščanov. Uveljavila se je nova tehnika risanja – perspektiva. Tudi v arhitekturi so umetniki posnemali antično gradnjo.

Razumem časovni trak

- a) 2. tisočletje, 17. stoletje.
- b) Z dobo geografskih odkritij se je začel novi vek.
Prvo uspešno pot okoli sveta je opravil Magellan. Za pot je porabil 3 leta.
- c) Azteški in inkovski imperij sta obstajala približno toliko časa kot je potekala doba geografskih odkritij, na začetku katere sta oba imperija propadla.

Naučil sem se

- a), b), c), č)

d) Tekmovanje v pomorski trgovini med Evropo in Bližnjim vzhodom je v 15. stoletju povzročilo iskanje novih pomorskih poti, ki so jih omogočili naprednejši navigacijski instrumenti in plovila. Ko je leta 1498 pomorščak Bartolome Diaz priplul do Indije in ko je leta 1492 španski pomorščak Kristof Kolumb priplul do Amerike, se je začelo obdobje potovanj in raziskovanj. Kolumbu so v Ameriko sledili konkvistadorji, ki so odkrili in uničili predkolumbovske imperije, med katere štejemo azteškega in inkovskega.

Z odkritjem pomorske poti na zahod se je začela doba geografskih odkritj, katere posledice so bile: nove kolonije, pokristjanjevanje staroselcev, širjenje evropske kulture ter razvoj čezmorske svetovne trgovine, ki je povzročil trgovino s sužnji. Začetek dobe geografskih odkritj označuje tudi novo zgodovinsko obdobje – novi vek.

Sredi 14. stoletja se je v Italiji pojavilo filozofsko idejno gibanje, ki ga imenujemo humanizem. Humanizem je spodbujal poudarjanje pomena človeka, osebni odnos do boga, kritično razmišljanje in raziskovanje, s katerim so kasneje, v 16. in 17. stoletju, začeli nastajati zametki moderne znanosti. Središče humanizma na Slovenskem je bila ljubljanska škofija. Humanizem se je iz Italije razširil po svetu in spremenil pogled na svet. Pripeljal je tudi do razcveta v umetnosti, arhitekturi in književnosti, kar imenujemo renesansa. Za renesanso so bila značilna realistična umetniška dela, kipi in nove slikarske tehnike.